

SZKOŁA GŁÓWNA HANDLOWA W WARSZAWIE
WARSAW SCHOOL OF ECONOMICS

JEAN MONNET MODULE

Marceli Kudajczyk
nr albumu 63720

Pomoc rozwojowa Unii Europejskiej dla państw afrykańskich

Celem pracy jest przybliżenie zagadnień związanych z pomocą organizowaną przez instytucje Unii Europejskiej na rzecz krajów afrykańskich. Scharakteryzowano dokumenty, w ramach których prowadzone są wzajemne relacje, a także strategie przyjęte wobec najbardziej potrzebujących regionów Afryki. Omówiono konkretne działania w wybranych dziedzinach, a także dokonano próby oceny skuteczności i możliwej kontynuacji wsparcia UE dla państw Afryki.

Warszawa 2020

Spis treści

Spis treści	2
Wstęp	3
Podstawa relacji	4
Umowa z Kotonu	4
Wspólna strategia.....	5
Strategie regionalne	6
Strategia wobec Rogu Afryki.....	6
Strategia wobec Zatoki Gwinejskiej	7
Strategia wobec Sahelu	8
Dziedziny objęte wsparciem	10
Handel	10
Rozwój	13
Migracja	16
Podsumowanie	17
Bibliografia	18

Wstęp

Afryka i Europa połączone są historycznie, kulturowo i geograficznie. Dzielią jednakowe wartości demokratyczne jakimi są prawa człowieka, wolności i rządy prawa. Wspólnie spoglądają w przyszłość w porozumieniu, wzajemnie się wspierając poprzez zawierane umowy i uzgodnione strategie.

Do pierwszego szczytu Afrykańsko-Europejskiego doszło w Kairze w 2000 roku.¹ Partnerstwo zacieśniono poprzez instytucjonalizację dialogu o zmianach zachodzących na obydwu kontynentach. Od tamtego momentu zarówno Afryka i Europa przechodziły szereg konfliktów i kryzysów, które stawały się tematem kolejnych rozmów przy okazji przyszłych szczytów pomiędzy przedstawicielami Unii Europejskiej i organizacji państw afrykańskich. Proces wewnętrznej integracji wyraźnie przyspieszył po obu stronach Morza Śródziemnego. Na południu Organizacja Jedności Afrykańskiej została przekształcona w Unię Afrykańską, a także powstał towarzyszący jej program socjalno-ekonomiczny - Nowe Partnerstwo dla Rozwoju Afryki.² Na północy, Unia Europejska od pierwszego szczytu z przedstawicielami narodów afrykańskich, niemal podwoiła swój obszar i znacząco pogłębiła zależności między krajami członkowskimi. Zmienił się także świat otaczający tych dwoje partnerów. Pojawiły się nowe wyzwania związane z globalizacją oraz narastającą chęcią niezależności, przejawianą przez poszczególne państwa i regiony.

W odpowiedzi na globalne zmiany, współpraca pomiędzy Unią, a Afryką gwałtownie rozwinęła się i zróżnicowała, wyodrębniając kilka dziedzin. Oficjalna polityka Unii wobec krajów z niasąsiadujących, w tym Afrykańskich, została zaprezentowana w 2003 roku, jednak swoim zakresem terytorialnym obejmowała jedynie kraje Afryki Północnej, zatem współpraca z terenami na południe od Sahary musiała zostać uregulowana innymi aktami. W konsekwencji, w latach 2004-2005 zarówno Unia Europejska i Unia Afrykańska sporządziły precyzyjne strategie polityczne, szczegółowo opisane w ramach współpracy.

Od tamtego czasu wielokrotnie dokonywano rewizji wspólnych celów w czasie licznych spotkań delegatów, powołano kolejne instrumenty wspólnej polityki na rzecz rozwoju całej Afryki.

¹ The africa-eu strategic partnership. A joint africa-eu strategy:
https://africa-eupartnership.org/sites/default/files/documents/eas2007_joint_strategy_en.pdf (dostęp z dnia 1 września 2020).
² Ibidem.

Podstawa relacji

Umowa z Kotonu

Pierwszą ogólną umowę partnerską pomiędzy Unią Europejską, a 79 krajami rozwijającymi się zawarto w Kotonie (Benin) w roku 2000, w miejsce poprzedzającej ją Konwencji z Lome, zawartej przez Europejską Wspólnotę Gospodarczą.³ Umowa została zawieszona pomiędzy 48 krajami Afryki Subsaharyjskiej oraz państwami Karaibów i Pacyfiku (ACP), odpowiadająco 16 i 15 krajów.⁴ Porozumienie ma na celu redukcję ubóstwa i włączenie rozwijających się gospodarek do światowego handlu za pomocą określonych narzędzi, za które przyjęto polityczny dialog i wsparcie finansowe na poziomie krajów i mikroregionów. Współpraca opiera się na włączaniu społeczeństwa obywatelskiego, sektora prywatnego, związków zawodowych i lokalnych władz, wspierając systematyczne ograniczanie ubóstwa i stopniowy, zrównoważony rozwój.⁵ Państwa uczestniczące w porozumieniu korzystają z środków zgromadzonych w Europejskim Funduszu Rozwoju, poza Afryką Południową, która została objęta oddzielnym Instrumentem Współpracy na Rzecz Rozwoju (DCI). Umowa zakłada współpracę w trzech filarach: współpracy rozwojowej, współpracy ekonomicznej i handlowej oraz dialogu politycznym.

Z kluczowymi partnerami, Unia Europejska prowadzi dialog na szczeblu ministerialnym. Poza rozmowami prowadzonymi w gronie wszystkich państw ACP, prowadzone są dyskusje z poszczególnymi krajami jak Nigeria, Wyspy Zielonego Przylądka, Republika Południowej Afryki, a także regionalnymi organizacjami państw Afryki Zachodniej, Afryki Wschodniej, Afryki Południowej i Centralnej.

³<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/cotonou-agreement/> (dostęp z dnia 1 września 2020r.)

⁴https://ec.europa.eu/international-partnerships/where-we-work/africa-caribbean-and-pacific_en (dostęp z dnia 1 września 2020r.)

⁵Ibidem.

Wspólna strategia

Obecnie, relacje pomiędzy Afryką a Unią Europejską prowadzone są w ramach Wspólnej Strategii Afryka-UE (JEAS). Strategia została zaadoptowana przez 80 reprezentantów krajów Europy i Afryki, w czasie szczytu w Lizbonie w 2007 roku. Umowa obejmuje strukturę prowadzonych działań i definiuje obustronne relacje. Celem Wspólnej Strategii jest wspólne rozwiązywanie problemów będących przedmiotem zainteresowania obydwu stron porozumienia. Wzmocnienie politycznego sojuszu w relacjach Afrykańsko-Europejskich na wszystkich poziomach leży u podstaw wspólnej inicjatywy.

Implementacja elementów Strategii odbywa się za pośrednictwem krótkookresowych, wspólnie ustalanych planów, których realizacja przynosi zakładane i mierzalne efekty w różnych dziedzinach. Realizacja stawianych sobie zadań opiera się o fundamentalne zasady, obejmujące jedność Afryki i współzależność Afryki i Europy z poszanowaniem wszelkich praw własności i wzajemnej odpowiedzialności.

Wyznaczanie wspólnych działań jest silnie wspierane przez spotkania między kolegalne (C2C – College-to-College) Komisji Europejskiej i Komisji Unii Afrykańskiej, wyznaczających kierunek transformacji. Dzięki regularnie prowadzonym rozmowom wszystkie założone obszary działania mają szansę na realizację.⁶

Wspólna Strategia zawarta w 2007 roku wyniosła relacje Unii Europejskiej i Afryki na nowy poziom, dzięki dążeniom wykraczającym poza tradycyjne ujęcie polityki rozwoju. Obydwa kontynenty przez lata współpracy współpracują na zasadach równego partnerstwa. Poza ramami JEAS Unia Europejska utrzymuje obustronne relacje z mikroregionami państw afrykańskich, regulowane oddzielnymi aktami prawnymi. Unia Europejska zdołała dzięki temu wypracować regionalne strategie mające na celu rozwiązanie problemów o mniejszym zasięgu terytorialnym. Regionalne strategie współpracy obejmują regiony Sahelu, Zatoki Gwinejskiej i Rogu Afryki (pojęcie dotyczy Półwyspu Somalijskiego).

Współpraca w zakresie Wspólnej Strategii Afryka-UE przynosi od początku jej zawiązania pozytywne skutki dla obojga partnerów. W czasie Szczytu Unia Europejska-

⁶https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/er/97496.pdf (dostęp z dnia 2 września 2020r.)

Afryka w Brukseli w 2014 roku potwierdzono realizację założonych celów i postanowiono o dalszej, pogłębionej współpracy obu organizacji.⁷

Strategieregionalne

Strategia wobec Rogu Afryki

Zmiany polityczne, jakie zaszły na Półwyspie Somalijskim w okresie ostatnich 50 lat były niezwykle turbulentne. Po okresie dekolonizacji, na półwyspie trwa nieprzerwanie konflikt zbrojny, którego efektem jest głęboko klęska humanitarna. Dodatkowo, od dziesięcioleci region zmagają się z suszą, której efektem jest wielki głód, z którym zmagają się mieszkańcy półwyspu. Kryzys w Rogu Afryki, według Organizacji Narodów Zjednoczonych, pozostaje jednym z najbardziej palących problemów, wymagających silnego wsparcia zewnętrznego.⁸

Unia Europejska dąży w tym regionie do osiągnięcia pokoju, stabilizacji gospodarczej, bezpieczeństwa mieszkańców i prowadzenia rozliczalnych rządów. Zaangażowanie Unii zmierza do demokratyzacji regionu, poprzez implementację inkluzyjnej polityki lokalnych władz i przestrzegania praw człowieka. Problem głodu pozostaje niezwykle uciążliwy ze względu na duże zaludnienie terenów dotkniętych suszą i brak wystarczających środków na sprowadzenie wystarczającej ilości produktów spożywczych i wody pitnej. Pomoc w regionie Rogu Afryki opiera się obecnie na czterech filarach:

- ratowania życia i pomocy humanitarnej, która zakłada wsparcie w dostawach żywności, środków medycznych, wody, tymczasowego schronienia i zapewnienia ochrony,
- wzmocniania mechanizmów gotowości na wypadek sytuacji kryzysowych
- wspomaganie zdrowienia
- zwiększanie odporności miejscowej ludności i uchodźców, zaspokajając ich przewlekłe i pilne potrzeby.⁹

Komisja Europejska wraz z państwami członkowskimi jest jednym z największych darczyńców pomocy humanitarnej dla Rogu Afryki, zapewniając wsparcie w łącznej

⁷Ibidem.

⁸Ibidem.

⁹https://ec.europa.eu/echo/where/africa/share-horn-of-africa_en (dostęp z dnia 2 września 2020r.)

wysokości 966 milionów euro od 2011 roku. Od 2012 roku Komisja Europejska opiera swoje działania na strategii mającej na celu przerwanie, tak zwanych, zakłętych kręgów ubóstwa, czyli niemożności wyjścia zacofanej gospodarki na drogę rozwoju.¹⁰

Róg Afryki ma szczególne geo-strategiczne znaczenie, gdyż znajduje się na obszarze łączącym Morze Czerwone z Oceanem Indyjskim. Z tego powodu budził on zainteresowanie wśród każdej kolejnej strony wewnętrznego konfliktu. Obecnie konflikt ma charakter wojny domowej, która znacząco utrudnia starania Unii Europejskiej w zaprowadzeniu pokoju i umożliwieniu miejscowej ludności stopniowego wychodzenia z ubóstwa.

Strategia wobec Zatoki Gwinejskiej

Kraje sąsiadujące z Zatoką Gwinejską zmagają się z wyzwaniami wspólnymi dla krajów w całej Afryce, jednak region zasłużył na szczególną uwagę ze względu na wzrost zagrożeń związanych z brakiem kontroli nad wodami terytorialnymi i słabą kontrolą dostępu i bezpieczeństwa wybrzeża.¹¹ Konsekwencje słabej ochrony terytorialnej obejmują wzrost działalności o charakterze kryminalnym oraz zagrożenie terrorystyczne. Strategia posiada zasięg terytorialny 6.000 kilometrów linii brzegowej od Senegalu do Angoli, włączając Wyspy Zielonego Przylądka, Sao Tome i Principe. Różne formy nielegalnej działalności prowadzonej na wybrzeżu i wodach terytorialnych zachodniej Afryki, powiązane z siatkami terrorystycznymi narażają stabilność regionu i obniżają szanse na sukces gospodarczy oraz redukcję ubóstwa w regionie. Odnotowano przypadki rozmaitych przestępstw, od nielegalnego połowu i zrzutu zanieczyszczeń, przemyt narkotyków, podrobionych towarów, po kradzież i nielegalny handel ropą, piractwo, napady z porwaniami na morzu, przemyt migrantów ekonomicznych i handel niewolnikami.¹² Wspólne starania Unii Europejskiej i państw Afrykańskich zakładają synchronizację działań eliminujących i przeciwdziałanie popełnianym przestępstwom. Państwa Zatoki Gwinejskiej i członkowie Unii Europejskiej posiadają wspólne interesy, wymagające utrzymania bezpieczeństwa i stabilnej sytuacji ekonomicznej. Region posiada liczne bogactwa naturalne, kluczowe dla miejscowego zatrudnienia i konsumpcji, które są przedmiotem handlu z Europą. Handel w obrębie zatoki jest w dużej mierze prowadzony z krajami i sektorem prywatnym państw

¹⁰Ibidem

¹¹<https://www.consilium.europa.eu/media/28734/141582.pdf> (dostęp z dnia 2 września 2020r.)

¹²Ibidem.

Europejskich, poprzez średnio 30 statków spod europejskich bander, transportujących towar pomiędzy kontrahentami na dwóch kontynentach. Zrównoważone wykorzystywanie zasobów morskich stanowi kluczową kwestię dla lokalnych społeczności jak i klientów europejskich. Bezpieczeństwo szlaków żeglugi jest niezbędne dla utrzymania płynności w handlu i bezproblemowego rybołówstwa i eksploatacji węglowodorów. Z połowy importowanych do Unii Europejskiej surowców energetycznych, około 10% ropy i 4% gazu ziemnego pochodzi z Zatoki Gwinejskiej. Nigeria, Angola, Gwinea Równikowa i Gabon są ważnymi eksporterami paliw kopalnych na europejski rynek.¹³ Bliskość Europy i łatwy dostęp do portów zlokalizowanych w Zatoce dają Afrykańskim eksporterom komparatywną przewagę nad Bliskim Wschodem w zakresie zaspokajania potrzeb naftowych.¹⁴ Przemysł narkotyków i innych nielegalnych towarów przez Zatokę i granice lądowe w znacznym stopniu powoduje zagrożenia dla lokalnej społeczności i kontrahentów w Europie.

Strategia wobec Sahelu

Sahel funkcjonuje jako nazwa obszaru na południowych obrzeżach Sahary, rozciągająca się od Senegalu, przez Mauretanię, Mali, Niger, Czar, po Erytreę i Sudan. Głównym problemem Sahelu jest stały niedobór wody pitnej, mimo corocznych opadów wahających się w granicach 100-300mm w czasie około dwumiesięcznej pory wilgotnej. W latach 70. w Czadzie i Nigrze odnotowani najwyższe do 2010 roku temperatury przekraczające 47 i 48 stopni, które doprowadziły do suszy i głodu, po których życie straciło około 200 tys. mieszkańców.

Pomoc w regionie jest jednym z priorytetów strategicznych dla Unii Europejskiej i jej członków. Wsparcie udzielane jest w kilku dziedzinach związanych z wyzwaniem politycznymi, przede wszystkim poważnymi niepowodzeniami w zakresie sprawowania rządów, praworządności i ochrony praw człowieka. Region zmaga się ze wzrostem zagrożenia terroryzmem i przestępczością zorganizowaną, który sprzyja lokalnym konfliktom, a w konsekwencji uniemożliwia utrzymanie tendencji rozwojowych w ubogich państwach.¹⁵ Unia Europejska pozostaje głównym partnerem regionu, zapewniając wsparcie humanitarne, pomoc w utrzymaniu bezpieczeństwa i stabilności, a

¹³Ibidem.

¹⁴Ibidem.

¹⁵http://www.eeas.europa.eu/archives/docs/africa/docs/sahel_strategy_en.pdf (dostęp z dnia 2 września 2020r.)

także prowadząc dialog polityczno-dyplomatyczny z lokalnymi organami.¹⁶ Dialog opiera się na partnerstwie Unii Europejskiej z ugrupowaniem G5 Sahel (w skład ugrupowania wchodzi Burkina Faso, Czad, Mali, Mauretania i Niger). Działania zakładają szkolenia, doradztwo oraz bezpośrednie wsparcie sił bezpieczeństwa wewnętrznego. Łączne wsparcie w ramach współpracy rozwojowej dla państw G5 Sahel od 2014 roku wyniosła 8 miliardów euro.¹⁷

Strategia wobec Sahelu zakłada nierozłączność bezpieczeństwa regionu i jego rozwoju gospodarczego. Wychodzenie z ubóstwa krajów na południowym obrzeżu Sahary jest silnie uwarunkowane partnerstwem regionalnym, które przez działalność grup przestępczych i powtarzające się klęski naturalne nie osiąga stopnia wymaganego do wzrostu rozpoczęcia fali wzrostowej. Nad przerwaniem tej powtarzającej się od lat zależności pracują misje Unii Europejskiej obecne w krajach Sahelu.

¹⁶<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9103-2019-INIT/pl/pdf> (dostęp z dnia 2 września 2020r.)

¹⁷Ibidem.

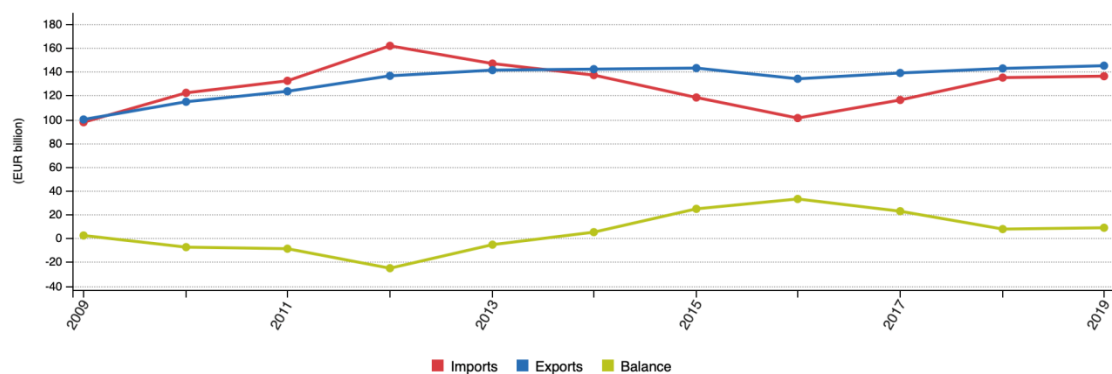
Dziedziny objęte wsparciem

Handel

Unia Europejska w ramach umowy z Kotonu wynegocjowała serię porozumień o partnerstwie na gruncie gospodarczym z 48 afrykańskimi krajami układu ACP. W oparciu o istniejące porozumienia powstają układy handlowo rozwojowe, wspierane finansowymi instrumentami, którymi dysponuje Unia.

Obserwacja eksportu i importu pomiędzy państwami Unii Europejskiej i Afryki wykazała bardzo niewielki bilans handlowy, na poziomie 2,3 miliarda euro. W kolejnych latach wartości po obu stronach wzrosły, przy czym import towarów z Europy wzrastał nieco szybciej, prowadząc do osiągnięcia deficytu handlowego w wysokości 25 miliardów euro w 2012 roku. Tendencja odwróciła bieg w 2014 roku, który na kolejne cztery lata stał się punktem zwrotnym. W szczytowym momencie nadwyżka importu do Europy wynosiła rekordowe 33 miliardy euro. Od tamtego momentu, do 2019 roku nadwyżka stopniowo malała, osiągając stabilny poziom bilansu od roku 2018 do 2019 na poziomie około 8,5 miliarda euro.

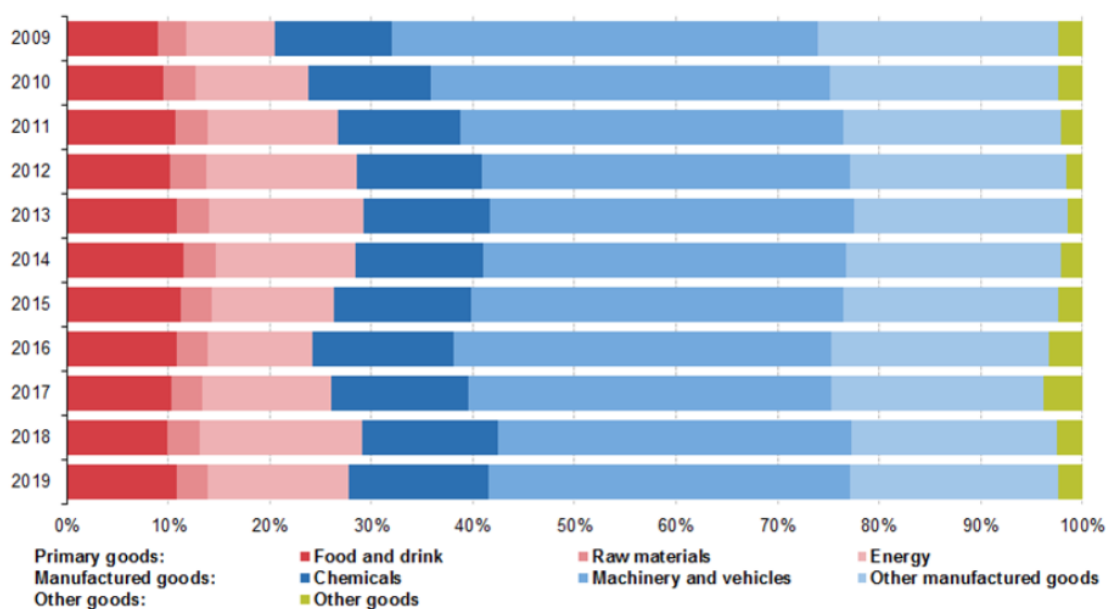
Wykres 1. Import, eksport i bilans handlowy Unii Europejskiej i państw Afryki w latach 2009-2019

Źródło: Eurostat (online data code: Comext data code: DS-018995)

Udział procentowy gruptowarów eksportowanych w ostatniej dekadzie do Afryki jest niemalże stały. Znaczącą część stanowi maszyny i pojazdy, których produkcja i montaż na miejscu nie jest możliwy ze względu na brak istniejących technologii i niewystarczające kwalifikacje wśród lokalnych pracowników. Eksportowi maszyn i pojazdów towarzyszy handel komponentami i narzędziami do napraw i szerokiej eksploatacji zakupionych maszyn. Eksportowane produkty przetworzone stanowią liczną grupę towarów będących w obrocie, ze względu na brak dostępnej technologii w krajach dotkniętych ubóstwem, będących we wczesnej fazie rozwoju. W dużym wolumenie eksportuje się produkty spożywcze w ramach programów wspomagających eliminację głodu i wspierających zwalczanie efektów suszy i nieurodzaju. Duża ilość produktów farmaceutycznych na rynku afrykańskim eksportowana jest z państw Unii Europejskiej

Wykres 2. Grupy produktów eksportowanych przez EU-27 do Afryki w 2019 roku

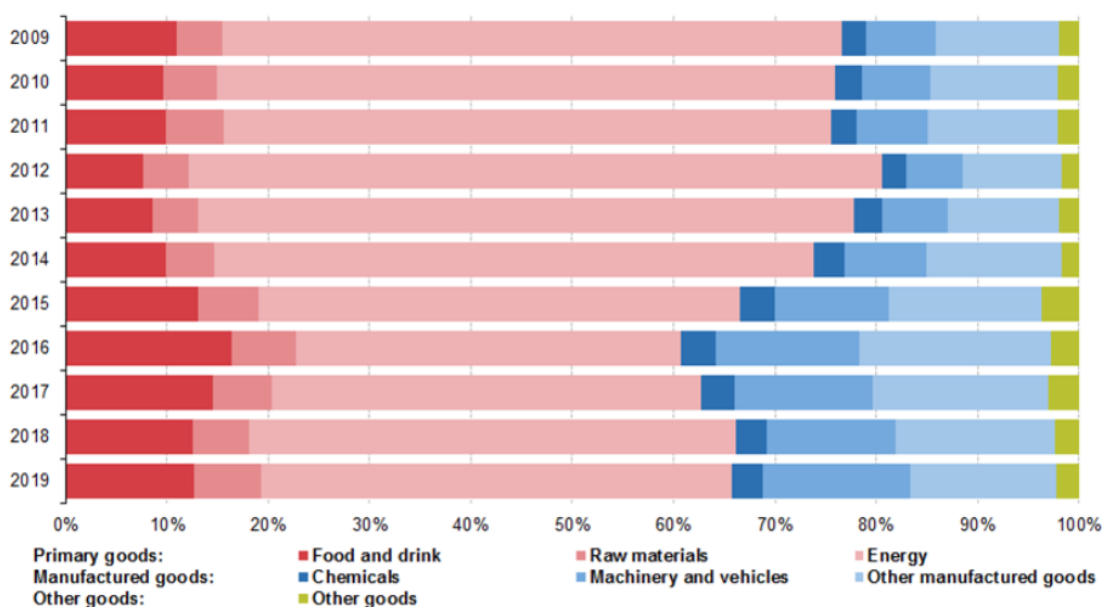
Źródło: Eurostat (online data code: Comext data code: DS-018995)

Od początku badan prowadzonych na potrzeby ponizszego wykresu, w imporcie do Europy dominowały surowce pierwszego sektora. Z Afryki od lat eksportuj się kawę i herbatę hodowaną ekstensywnie we wschodniej części kontynentu. Z zachodu pochodzą tony przetwarzanego w Europie kauczuku oraz surowce energetyczne, w postaci ropy i gazu ziemnego. W strukturze tej grupy produktów na przestrzeni ostatnich 10 lat pojawiły się znaczące ilości kwiatów ciętych, dzięki rozwojowi zaimplementowanych technologii uprawy. Farmerzykenijscy stali się znaczącymi eksporterami kwiatów czy nowalijek warzywnych (co trzeci kwiat sprzedany w Europie wyprodukowany został w Kenii).¹⁸

W czasie ostatniej dekady udział surowców zmalał z 77% do 66%, głównie za sprawą spadających cen ropy i gazu ziemnego. Jednocześnie grupa dóbr przetworzonych wzrosła z 21% do 32% za sprawą eksportu rosnącej liczby komponentów do aut i maszyn. Sytuacja miała miejsce dzięki licznym inwestycjom koncernów samochodowych na terenie Afryki. Liderem wśród producentów części dla europejskich marek jest Kenia.

Największym odbiorcą afrykańskiego eksportu jest Francja, Niemcy, Hiszpania, Holandia i Włochy.

Wykres 3. Grupy produktów eksportowanych importowanych przez EU-27 z Afryki w 2019 roku

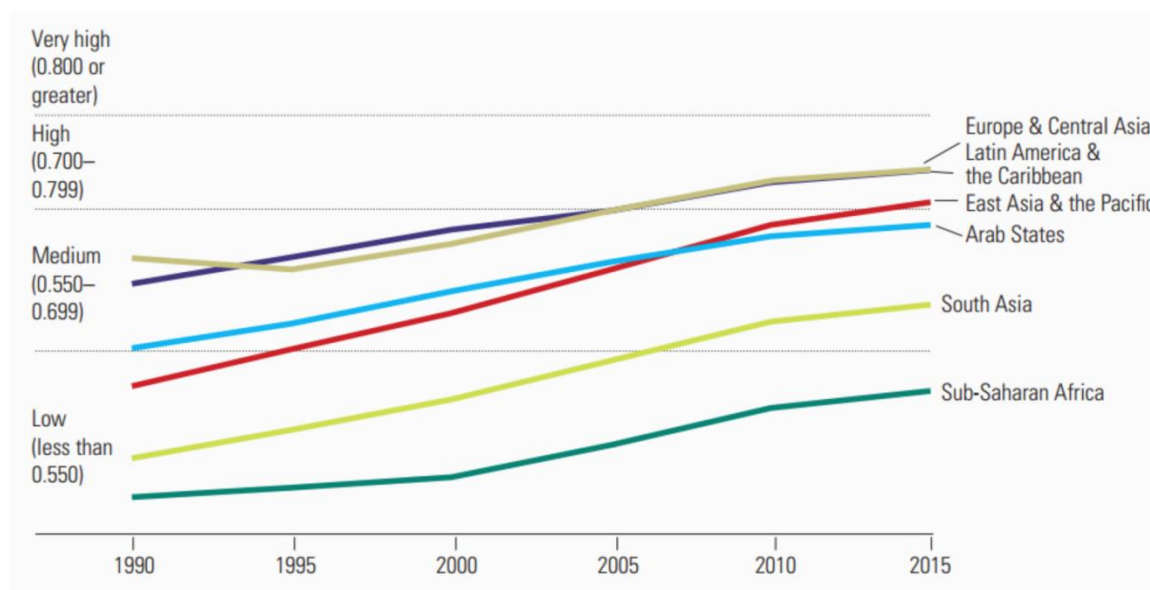
Źródło: Eurostat (online data code: Comext data code: DS-018995)

¹⁸Land and Africa's Development Future: Governing the Risks and Opportunities of Large-scale Land-based Investments. Issues Paper 2., Eighth African Development Forum (ADF-VIII), Addis Ababa, 23-25.10.2012

Rozwój

Dzięki programom i inicjatywom rozwojowym finansowanym przez Unię Europejską, państwa Afryki Subsaharyjskiej zdołały osiągnąć znaczący wzrost mierzony indeksem HDI (human development index).¹⁹Rozwój państw południa Afryki w dalszym ciągu znacząco przewyższa postęp dokonany przez państwa Afryki Subsaharyjskiej, będącej nieustająco najbiedniejszym regionem świata. Środki pomocowe z Unii Europejskiej skupiają się na wsparciu regionu w największym stopniu dotkniętym zakłętymi kręgami ubóstwa.

Wykres 4. Klasyfikacja wybranych regionów na podstawie indeksu HDI w latach 1990-2015.

Źródło: UNDP, Human Development Report (2016).

Unia Europejska pozostaje największym dawcą pomocy rozwojowej dla państw afrykańskich, wpływając pozytywnie na stan opieki zdrowotnej i poziom alfabetyzacji w państwach dotkniętych głębokim ubóstwem.²⁰Jednym z zasadniczych czynników hamujących zmniejszenie poziomu ubóstwa w Afryce Subsaharyjskiej jest proces pogłębiającego się zróżnicowania społecznego w tym regionie.²¹ Grupa osób skrajnie

¹⁹Wiśniewski R., Żukowski A. (red.): *Afryka między tradycją a współczesnością, tom 1. Wybrane przykłady kontynuacji i zmian w historii, polityce, gospodarce i społeczeństwie*. Polskie Towarzystwo Afrykanistyczne, Warszawa 2013

²⁰Ibidem.

²¹Frankowski P., Słomczyńska I. *Unia Europejska-Afryka Subsaharyjska. Uwarunkowania. Mechanizmy. Efektywność współpracy*. UMCSK, 2011.

ubogich (47%) pozostaje najliczniejszą na świecie w ujęciu procentowym, jak i w liczbach całkowitych (415 milionów). Według większości ekonomistów rozwój regionów wiejskich jest zasadniczym warunkiem rozwoju krajów afrykańskich, chociażby ze względu na to, że od 60% do 80% pracuje w sektorze rolnym.²²

Bezpieczeństwo i walka z terroryzmem

Eksplozja konfliktów, jaka miała miejsce pod koniec ubiegłego wieku na terenie Afryki Subsaharyjskiej, pogłębiła wewnętrzne problemy etniczne, pogorszyła sytuację mniejszości narodowych i utrudniała kwestię ustalenia i ochrony granic. Kwestię bezpieczeństwa przez lata pogarszał brak respektowania norm prawa międzynarodowego przez strony konfliktów. Utrudnione budowanie pokoju wstrzymuje potencjał regionalny i krajowy, będący zamierzonym efektem polityki zapobiegania i rozwiązywania konfliktów, na który przystały strony umowy z Kotonu.

W ramach wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony Unia prowadzi w Afryce kilka misji i operacji wojskowych i cywilnych. W roku 2008 Unia Europejska wsparła największą w historii misję pokojową, wysyłając 26 tysięcy żołnierzy na obszar Czadu i Republiki Środkowoafrykańskiej. Celem misji była ochrona cywilów, uchodźców i wysiedleńców, a także ułatwienie dostaw pomocy humanitarnej i swobodnego przepływu personelu, urządzeń i instalacji. Tego samego roku wsparto reformę systemu bezpieczeństwa Gwinei Bissau, wysyłając żołnierzy i personel medyczny do operacji przy udziale lokalnych władz.

Ważnym aspektem aktywności Unii Europejskiej w kontekście przywracania pokoju w niebezpiecznych regionach Afryki jest finansowe wsparcie projektu likwidacji pól minowych na terenie Angoli i Sahary Zachodniej. Pomoc wojskowych z Europy działa także w zakresie edukacji nieletnich partyzantów i zapobieganiu wcielania ich do regularnych oddziałów wojska.

Za powód wysokiego poziomu przestępczości w regionie Zatoki Gwinejskiej uznaje się wysoki odsetek bezrobocia (około 40%), szczególnie wysoki wśród młodzieży (ponad 60%). Brak legalnych możliwości zarobkowania wraz z ciągłym zagrożeniem głodem skłania młodych ludzi do przestępczości, która często zaczyna się od wchodzenia w struktury gangów lub grup pirackich, zlecających im drobne przestępstwa na lądzie.

²²International cooperation in Africa, At a Glance. European Parliament, March 2015.

Zarówno Zatoka Gwinejska jak i wiele innych regionów Afryki zmaga się z poważnymi procederami kryminalnymi od przemytu, ludzi, narkotyków, broni, diamentów przez produkcję i dystrybucję podróbek wyrobów farmaceutycznych po cyberprzestępstwa i pranie pieniędzy. Szlaki przemytu i dystrybucji często pokrywają się z obszarami dotkniętymi najgłębszym kryzysem, wykorzystując najmniejszą uwagę władz, a dochody z handlu szczególnie kokainą i bronią stanowią źródło dochodu dla grup terrorystycznych operujących w regionie Sahelu. Poza nielegalnymi substancjami przemycane są także kakao, bawełnę, drewno, orzechy złoto i diamenty.

Poważnym problemem państw na wybrzeżach są zbrojne napaści na statki i piractwo. W ostatniej dekadzie odnotowano ponad 550 przypadków ataku na morzu, głównie na terenie wód terytorialnych państw afrykańskich, aż 80%. W wyniku napaści z użyciem broni, dochodzi do kradzieży towaru, jednostek i porwań członków załogi. W najgorszym okresie, straty jakie ponosiła Nigeria z tytułu utraconej w napadach ropy szacowano na 100 tysięcy baryłek dziennie. Poza stratami z tytułu kradzieży i zniszczeń, kraje przybrzeżne ponoszą koszty dodatkowej ochrony, utraconych inwestycji, a także koszty środowiskowe z powodu wycieków ropy w czasie rabunku, niszczących środowisko i wstrzymujących możliwość połowu ryb. Niejednorodność zjawiska terroryzmu na terenie Afryki wymaga od struktur Unii Europejskiej wysokiej elastyczności w podejmowaniu interwencji. Podmioty pozarządowe odgrywają nadal zbyt małą rolę by skutecznie przeciwdziałać terroryzmowi. Wynika to z ich słabej pozycji na arenie afrykańskiej. Unia Europejska wraz ze społecznością międzynarodową podejmuje zdecydowane kroki w celu przeciwdziałania rozwojowi tych zjawisk. Ograniczone rezultaty wynikają z wzajemnych powiązań między przestępcami na lądzie i morzu, a terrorystami o międzynarodowym zasięgu działania.

Migracja

Ludzie opuszczają miejsce zamieszkania, w ucieczce przed biedą i konfliktami, aby odnaleźć bezpieczeństwo, wolność od prześladowań lub krzywdą, w poszukiwaniu lepszego życia. W przypadku migrowania indywidualnych osób, zmiana miejsca zamieszkania może przynieść zamierzony efekt, zaś masowe przemieszczenie często powoduje przeniesienie problemu wraz z grupą. Strategie wobec Sahelu i Rogu Afryki zakładają skupienie się na związku między migracją a rozwojem, umożliwieniem mobilności i legalnej migracji, przeciwdziałając migracji nielegalnej i towarzyszącym zjawiskom przemytu i handlu ludźmi.²³

W 2015 roku przywódcy Unii Europejskiej i najbardziej zaangażowanych państwa Afryki uzgodniły plan działania z Valetty, który przewiduje 16 zadań mających zaradzić masowej, nielegalnej emigracji do Europy. W kolejnym roku Rada Europejska postanowiła o pogłębieniu współpracy z krajami pochodzenia migrantów i tranzytu do wybrzeża Europy. W roku 2017 przyjęto deklarację maltańską, zakładającą poszerzenie współpracy z Libią jako punktem, z którego migranci wyruszają w podróż przez morze. Przygotowane instrumenty finansowe w bieżących ramach programu dotyczącego globalnych dróg i reagowania na wyzwania o światowej skali dotyczące migracji przeznaczono kwotę 344 milionów euro (program na lata 2014-2020).²⁴ Migracja jest także ważnym wyzwaniem w programach o mniejszym zasięgu terytorialnych i niektórych programach krajowych w Maroku, Nigerii, Etiopii i Nigrze.

Głównym celem pomocy rozwojowej w dziedzinie migracji jest wykorzystanie pozytywnego wpływu migracji na rozwój krajów partnerskich. Współpraca ma pomóc krajom w usprawnieniu zarządzania migracjami poprzez rozwiązanie kwestii niestabilności politycznej, gospodarczej i społecznej będących przyczynkiem do opuszczania krajów przez młodzież, a także wsparcie w kwestii likwidacji przyczyn nielegalnej migracji i przymusowych wysiedleń. Celem współpracy jest osiągnięcie stanu, gdzie migracja odbywa się w sposób wyłącznie dobrowolny, uporządkowany oraz bezpieczny.

²³https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/MEMO_15_6026 (dostęp z dnia 2 września 2020r.)

²⁴Ibidem.

Podsumowanie

Mimo licznych różnic pod względem demografii i wskaźników gospodarczych między krajami Unii Europejskiej i Unii Afrykańskiej, struktura organizacyjna obu instytucji jest podobna.²⁵ Wynika to z faktu, iż model UA jest wzorowany na przykładzie organizacji z Europy. Model integracji funkcjonujący pomiędzy państwami członkowskimi UE, stał się wzorem do naśladowania za sprawą deklaracji wsparcia dla krajów Afryki.²⁶ Podobieństwo struktur korzystnie wpływa na przebieg dialogu i wdrażanie planów pomocowych, a także sprawną dystrybucję środków finansowych, zgodną z ich przeznaczeniem.

Zasady zrównoważonego rozwoju zajmują wysokie miejsce wśród priorytetów organizacji po obydwu stronach morza Śródziemnego.²⁷ Mimo różnic w systemach politycznych, od lat osiągany jest konsensus w zakresie Wspólnej Strategii UE-Afryka, przekładając się na stopniowy rozwój beneficjentów pomocy.²⁸ Skuteczne rozwiązywanie problemów związanych z poprawą wskaźników ekonomicznych, których początek leży w edukacji, pobudzaniu przedsiębiorczości i dostosowywaniu lokalnego prawa, jest utrudnione przez powracające konflikty zbrojne, niesubordynację lokalnych władz i powtarzające się klęski hamujące rozwój, przekierowując uwagę na zaspokajanie podstawowych potrzeb ludności.

Tendencją w zakresie pomocy rozwojowej jest zacieśnianie współpracy i tworzenie sojuszy opierający się na solidnych fundamentach instytucjonalnych, czerpiących lekcję z przeszłości z konkretnymi ramami na kolejne lata. Potrzeba przejścia do nowego etapu w stosunkach Afryka-UE, nie pozostaje niezauważona. Polityczna wizja przyszłej współpracy między dwoma kontynentami zakłada kooperację na nowych obszarach i arenach z wykorzystaniem nowych metod i zwiększonych środków.²⁹

²⁵The European Union and the African Union. A Statistical Portrait. 2016 Edition, Luxembourg 2016

²⁶Haastrup T.: *Assessing Regional Diffusion from Brussels to Addis Ababa: The Limits of Modelling and Mentoring*. GR:EEN Working Paper, No. 6, 2011.

²⁷„Europa 2020” – europejska strategia na rzecz wzrostu. Unia Europejska, 2015.

²⁸The Africa-EU Strategic Partnership. A Joint Africa-EU Strategy.

²⁹https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/er/97496.pdf

Bibliografia

Publikacjezwarte

1. Wiśniewski R., Żukowski A. (red.): *Afryka między tradycją a współczesnością, tom 1. Wybrane przykłady kontynuacji i zmian w historii, polityce, gospodarce i społeczeństwie*. Polskie Towarzystwo Afrykanistyczne, Warszawa 2013

Raporty i opracowania

1. The European Union and the African Union. A Statistical Portrait. 2016 Edition, Luxemburg 2016
2. Haastrup T.: *Assessing Regional Diffusion from Brussels to Addis Ababa: The Limits of Modelling and Mentoring*. GR:EENWorking Paper, No. 6, 2011.
3. „Europa 2020” – europejska strategia na rzecz wzrostu. Unia Europejska, 2015.
4. The Africa-EU Strategic Partnership. A Joint Africa-EU Strategy.
5. Land and Africa’s Development Future: Governing the Risks and Opportunities of Large- scale Land-based Investments. Issues Paper 2., Eighth AfricanDevelopment Forum (ADF-VIII), Addis Ababa, 23-25.10.2012

Strony internetowe

1. <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/cotonou-agreement/> (dostęp z dnia 1 września 2020r.)
2. https://ec.europa.eu/international-partnerships/where-we-work/africa-caribbean-and-pacific_en (dostęp z dnia 1 września 2020r.)
3. https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/er/97496.pdf (dostęp z dnia 2 września 2020r.)
4. https://ec.europa.eu/echo/where/africa/share-horn-of-africa_en (dostęp z dnia 2 września 2020r.)
5. <https://www.consilium.europa.eu/media/28734/141582.pdf> (dostęp z dnia 2 września 2020r.)
6. http://www.eeas.europa.eu/archives/docs/africa/docs/sahel_strategy_en.pdf (dostęp z dnia 2 września 2020r.)
7. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9103-2019-INIT/pl/pdf> (dostęp z dnia 2 września 2020r.)
8. https://africa-eupartnership.org/sites/default/files/documents/eas2007_joint_strategy_en.pdf (dostęp z dnia 1 września 2020).
9. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/MEMO_15_6026 (dostęp z dnia 2 września 2020r.)